

Rozumu a pevne veríme, že obyvatelia sa húfne odklonia od Kristovej cirkvi k chrámu Rozumu.

Pomerne skoro bolo rozhodnuté nahradiť začiatkový chaos výmeny názvov systémom, ktorý by zahŕňal všetky názvy ulíc. V tomto pláne sa spájalo celkom prozaické úsilie o systematizáciu s filozofickým cieľom stotožniť všednú materiálnu dimenziu revolúcie s jej najvyššími ideálmi. Urobiť poriadok by bol býval veľmi záslužný čin: vefa názvov sa opakovalo, čo sťažovalo normálne fungovanie mesta. Len sa bolo treba rozhodnúť za jedno z mnohých navrhovaných riešení. Prichádzali najrozličnejšie návrhy: jedna z parížskych sekcií predložila Konventu projekt, aby sa vyznačili ústredné body mesta a pomenovali podľa hlavných revolučných cností, vedľajšie ulice a bulváre by niesli názvy odvodených cností.

Naproti tomu komúna navrhovala, aby sa v parížskom názvosloví ako v šošovke odzrkadľoval celofrancúzsky názvoslovný systém: nebol to zlý návrh, neujal sa však, lebo v krajine pretrvávalo priveľa názvov spätých s bývalým poriadkom. Napriek tomu bol to jeden z lepšie motivovaných návrhov vyslovene racionalistickej povahy.

Predmestie svätého Antona bolo premenované na predmestie Antona, z Port Saint-Malo sa stalo iba Port-Malo. Miestami išlo o drastickejší zákrok; komúna Croix-Rouge, ktorá by neskôr mohla jednoducho ostať ako Rouge, zmenila v čase Francúzskej revolúcie názov na Bonnet-Rouge. Z Montmartru (čiže vrchu mučeníkov) sa odrazu stáva Mont-Marat, ktorý bol predsa tiež mučeníkom revolúcie. V prípadoch, ak sa kumulovali neprijemné názvy, ako pri osade zvanej Kaplnka Spasiteľa, siahli pokrokári k celkovej zmene – do budúcnosti vkročila ako osada Oslobodených Más.

Slovo sa stalo magickým politicko-ideovým zaklínadlom, ktoré ďaleko predstihuje skutočnosť, idealizuje ju. Tí, ktorí sa celkom stotožňujú s premenami a chcú kráčať v prvých radoch, pokúšajú sa zaklínať aj samých seba. Muži stredného veku si menia mená na Brutus, Scaevola, Gracchus, Anacharsis, Anaxagoras.

U niektorých popredných predstaviteľov Francúzskej revolúcie sa vyskytuje ďalší podobný prvok: udeľujú si predikáty, ktoré mali svedčiť o ich vplyve a význame.

A tak napríklad Camille Desmoulins sa v prvom období svojej publicisticko-politickej činnosti označoval ako „generálny prokurátor lampy“, čo je narážka na jeho vlastný text o lampe, na ktorú Parížania obesili nenávidených predstaviteľov starého poriadku. „Generálny prokurátor lampy“ menuje aj svojich zástupcov v jednotlivých francúzskych mestách.

Bývalý pruský barón Cloots si mení meno na Anacharsis a označuje sa za „Orátora ľudského rodu“. Marat je „Priateľ ľudu“, Hébert „Otec Duchesne“, Babeuf „Tribún ľudu“. Sylvain Maréchal zasa vystupoval ako „Človek bez Boha“. Táto mánia zachvátila aj ináč anonymné postavy. A. Soboul spomína nejakého sansculota, ktorý vyžadoval, aby ho volali „Človekom všeobecnej dobročinnosti“.

Z tých slov, pojmov, prívlastkov, metafor a štylistiky sa napokon pozvoľne tvorí akási mohutná kolektívna mašinéria, ktorá ťahá politiku za sebou, alebo jej dáva hybnú silu. Zdôrazňujeme to kolektívne, masové úsilie, lebo nám objasňuje, prečo je také ťažké špecifikovať jednotlivé individuálne štylistiky. Isteže, „*le style c'est l'homme*“, ale v tomto prípade by bolo vhodné doplniť „*l'homme de la révolution*“, lebo často sa individuálna štylistika rozplynula v štylistike kolektívu.

Vzniká nová jazyková pokladnica, spoločná pre nových ľudí; čerpajú z nej všetci vo všeobíjmajúcom nadšení. Toto nadšenie nám osvetľuje trebárs Desmoulinsovo zvolanie: „Revolúcia je vo svojej podstate taká krásna, že vždy budem o nej hovoriť ako Bolingbroke raz povedal o Marlboroughovi: je to taký veľký človek, že som zabudol na jeho nedostatky!“ Slová natoľko opanovali starú rétoriku, že sa musela vzdať; zostali slová, z ktorých vyrástla rétorika nová.